



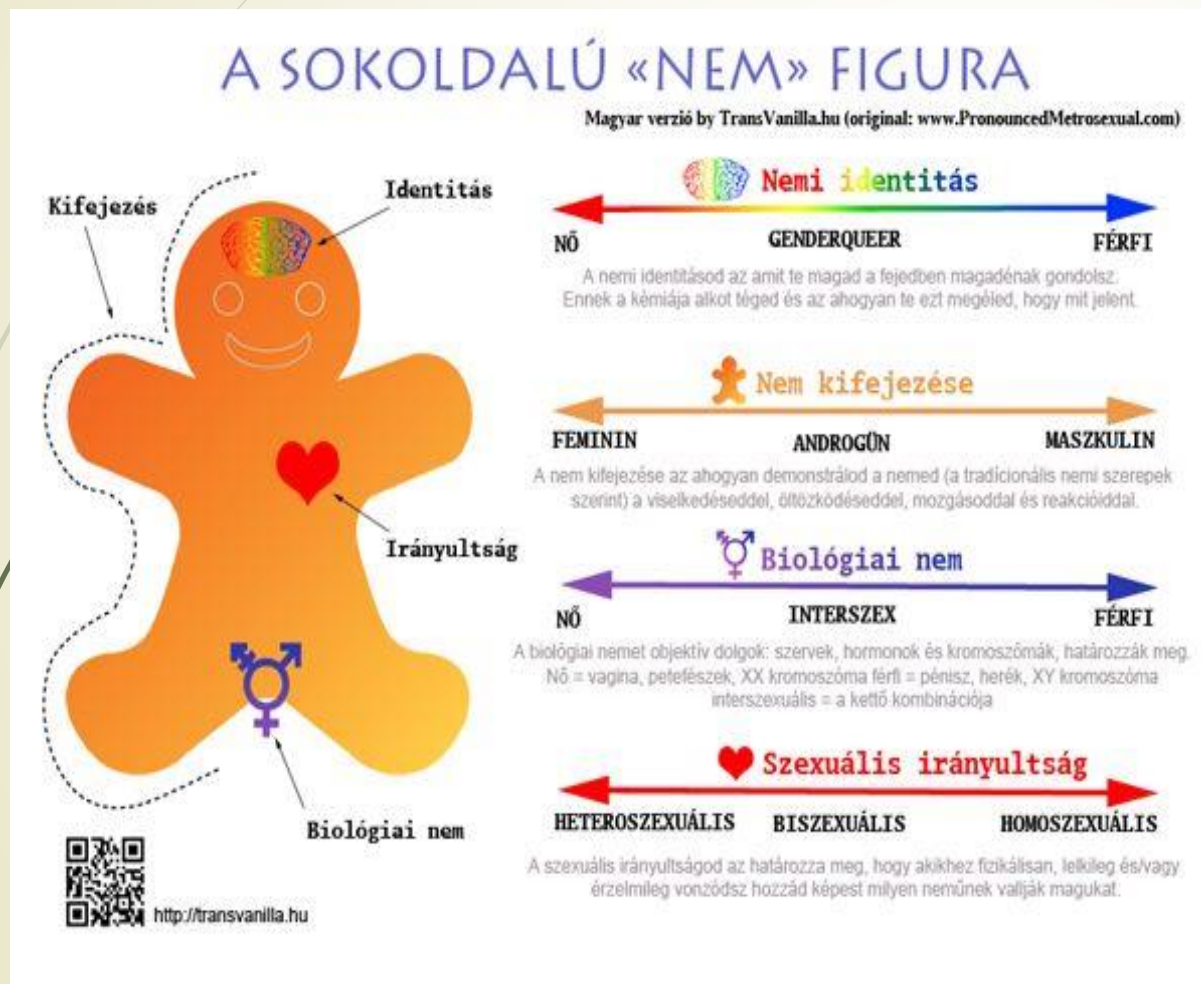
A transzszexualizmus pszichológiája

Hamvas Edina

PTE KK Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika

Pécs

A „NEM” aspektusai



Nemi identitás

Amit a személy önmagáról gondol, amit a nem számára jelent, ahogy azt megéli

Nem kifejezése

Ahogy demonstrálja nemét – tradicionális nemi szerepek, viselkedés, öltözködés stb.

Biológiai nem

Objektív elemek – hormonok és kromoszómák határozzák meg

Szexuális irányultság

Akihez fizikálisan, lelkileg, érzelmileg vonzódik, hozzáképest milyen neműnek vallja magát

Nemi identitás zavara - Transzszexualizmus

- ▶ **APA** Pszichoszexuális zavarokkal foglalkozó bizottsága **1980**-ban tett javaslatot a **nemi identitás zavarok** mint osztályozási entitás bevezetésére, ami így a DSM-III-ban már szerepelt.
- ▶ A **BNO-10** a nemi identitás zavarainak csoportjába sorolja a **transzszexualizmust** (F.64.0), ami a **DSM-5**-ben már mint **nemi szerep diszfória** jelenik meg
- ▶ DSM-5-ben a nemi identitás zavarát a nemi diszfória terminológiával cserélték fel, mely a TSZ inkább szomatikus mint pszichiátriai betegségként való kezelését jobban szolgálja

- ▶ MF/MtF transzszexuális nő: genetikailag férfinak született, de nővé alakul/t
- ▶ FM/FtM transzszexuális férfi: genetikailag nőnek született, de férfivá alakul/t

Transzszexualizmus

▶ Transzszexzualizmus definíciója

- ▶ Nemi identitás zavara, melyben a biológiai és a pszichológiai nem ellentmondása állandó negatív érzelmi állapotot tart fenn, az ellenkező nemmel való erős és állandó azonosulás jellemzi
- ▶ Nemével, anatómiájával elégedetlen, sebészeti és hormon kezeléseket szeretne, hogy testét a kívánt nemhez tegye hasonlatossá
- ▶ Legalább 2 éve fennáll
- ▶ Nem más mentális zavar vagy kromoszóma-rendellenesség tünete

▶ Típusai

- ▶ Elsődleges
 - ▶ Kora gyerekkorban indul, gyakorisága 1/25000
- ▶ Másodlagos
 - ▶ Felnőttkorban manifesztálódik, gyakoriság 10/25000



Kialakulásának okai

Nincs a nemzetközi szakirodalomban olyan egyöntetűen elfogadott teória, mely a transzszexualizmus kóroktanát kizárólagosan magyarázná.

Legtöbb bizonyíték az agy szerkezeti vizsgálata során keletkezett

- ▶ Nemi szervek differenciációja a terhesség első két hónapjában
- ▶ Agy nemi differenciációja terhesség második felében zajlik – tesztoszteron kiemelt szerepe
 - ▶ *B. Carrillo, E. Gomez-Gil, G. Rametti, C. Junque, A. Gomez, K. Karadie, S. Segovia, A. Guillamona: Cortical activation during mental rotation in male-to-female and female-to-male transsexuals under hormonal treatment (Psychoneuroendocrinology (2010) 35, 1213—1222)*

Ellentmondásos vizsgálati eredmények:

- ▶ Hormonális tényezők
- ▶ Immunológiai hatások
- ▶ Genetikai tényezők
- ▶ Szociális hatások

TRANSZSEXUALIZMUS KULTÚRTÖRTÉNETI HÁTTERE



- ▶ TSZ történelem folyamán számos formában jelenik meg
- ▶ **Platon:** *Lakoma* „az emberi nemek száma három volt” – androgün
- ▶ **Biblia:** *Mózes V.22.5.* „Ne öltse fel férfi a nőnek ruháját”
- ▶ 1864 Karl Henrich **Ulrichs** hannoveri ülnök Numa Numantius álnéven két brossúrát jelentet meg – *Vindex* és *Inclusa* –
 - ▶ Lelki élet nincs a testi nemhez kötve, léteznek olyan hímnemű egyének, akik nőnek érzik magukat, ők a „férfi testbe zárt női lelkek” – Anima muliebris virili corpore inclusa”
- ▶ Richard von **Krafft-Ebing** az 1875-ben megjelent „*Psychopathia sexualis*” c. tudományos művében a TSZ jelenségét paranoiás szexuális átalakulásnak nevezte

Transzszexualizmus fogalma

- ▶ Magát a fogalmat Magnus **Hirschfeld** német orvos az 1910-ben megjelent „*Die Transvestiten*” című munkájában vezette be
 - ▶ Közbülső szexuális viselkedésformák elkülönülő típusaiként adta meg a hermafroditákat, a homoszexuálisokat és a transzvesztitákat
 - ▶ Transzvesztiták csoportjába sorolta
 - ▶ az saját nemüktől eltérő külső jellegzetességeket átmenetileg felöltő átöltözőket
 - ▶ és a magukat tartósan a születéskori nemüktől eltérő módon azonosítókat
- ▶ Orvosi-pszichológiai szaknyelvben David O. **Cauldwell** 1950-ben megjelent „*Kérdések és válaszok a transzszexuálisok szexuális életéről és szexuális problémáiról*” című könyve által nyert polgárjogot a TSZ kifejezés
- ▶ Transzszexuális jelenség fogalmi elkülönítése Harry **Benjamin** 1950-es évekbeli munkájának eredménye
 - ▶ Tudományos alapossággal kidolgozta a TSZ fogalmát
 - ▶ Leírta gyerekkori nemi identitászavart
 - ▶ Kidolgozta a TSZ kezelési módszertanát

Transzszexualizmus kezelési lehetősége

► Diagnosztika

- Transzszexualizmust egyértelműen megállapító pszichodiagnosztikai eszköz nem áll rendelkezésre
- Személyiségtesztek, ember-rajz tesztek, Valódi Élet Tapasztalat Teszt, fényképek, önéletrajz

► Terápia

- Terápia napjainkban elfogadott adekvát formája az átoperálás illetve a kiegészítő hormonkezelés – orvosi dilemma: test csonkítása a lélek egészsége érdekében
- Szükség esetén pszichoterápia – ez azonban önmagában eredménytelen



Tranzíció vagy átmenet

- ▶ A **tranzíció** (*transition*) annak folyamata, mikor egy transznemű ember megváltoztatja az életét, hogy az jobban illeszkedjen a társadalmi neméhez.
 - ▶ **Az átmenet sok mindent magába foglalhat:**
 - ▶ előbújás (coming out), a nemi kifejezés megváltoztatása,
 - ▶ a hivatalos név és nem megváltoztatása az anyakönyvi kivonaton, de anatómiai változtatás nem történik,
 - ▶ hormonkezeléssel a másodlagos nemi jelleg megváltoztatása,
 - ▶ nemiszerv-átalakító műtét

Az, hogy egy transz nemű ember ezek közül melyiket választja vagy mit tart megvalósíthatónak, az egyénre jellemző döntés eredménye.



Nemi átalakító műtétek

- ▶ Egyes források szerint Berlinben már 1912-ben végeztek transzszexuálisokon emlő, méh illetve petefészek eltávolítást
- ▶ Első teljes nemi szerv-átalakító műtét is Németországban történt, 1922-ben kasztráció, majd 1931-ben vagina kialakítása egy Dorchein Richter nevű férfin
- ▶ 1952 Dániából, majd 1966 New Yorkból vannak eseteleírások
- ▶ Magyarországon: első férfiból nővé történő átalakító műtét 1994. nov. 22-én a DOTE Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikáján illetve Urológiai Klinikáján

A dán lány (rendező Tom Hooper)

Az egyik első nem-változtató műtéten átesett férfi, Einar Wegener dán festő, aki szép lassan eltűnt, hogy átadja a helyét egy párizsi dívának, Lili Elbének.



Jogi háttér

- ▶ **Európai Tanács** Parlamenti Közgyűlése **1989. 41. ülészak 1117-es számú** ajánlása a transzszexuálisak helyzetének rendezéséről
 - ▶ Javasolják:
 - ▶ Érintett személy nemének módosítását a születési anyakönyvben, személyi igazolványban
 - ▶ Az utónév változtatások engedélyezését
 - ▶ A magánélet védelmét
 - ▶ Az alapvető jogok és szabadságjogok élvezésében való minden diszkrimináció tiltását
- ▶ Magyarországon 2000 évek elején kezdtek foglalkozni a TSZ orvosszakmai és jogi szabályozásával
 - ▶ Figyelembe vették: ET javaslatát, külföldi jogszabályi gyakorlatokat, plasztikai sebészek állásfoglalását, Eü-i Tudományos Tanács segítségét
 - ▶ Nemi átalakítás megkezdésének alsó kórhatárát 18-21 évben korlátozták
 - ▶ Magyarországi eljárásrend előre lépése a nemzetközi gyakorlathoz képest, hogy **a műtéti és hormon kezeléseket megelőzheti a névváltoztatás**

Név- és nemváltoztatás igényléséhez szükséges

▶ Pszichiátriai szakvélemény

- ▶ Tartalmaznia kell egyértelműen a BNO-10 kóddal együtt (F64.00) a Transzszexualizmus diagnózist
- ▶ Valamint a név- és nemváltoztatással kapcsolatos javaslatot

▶ Klinikai szakpszichológusi vélemény

▶ MtF esetén általános **urológiai**, FtM esetén **nőgyógyászati szakvélemény**

- ▶ urogenitális apparátus funkcionális és alaki normalitásának igazolása (SRS-nek nincs orvosszakmai szempontú ellenjavaslata)

▶ Családi állapotról való nyilatkozat

A nem hivatalos megváltoztatását követően az illető az új neme szerint köthet házasságot vagy bejegyzett élettársi kapcsolatot, az új neme szerinti nyugdíjkorhatár vonatkozik rá, stb...

Kezelési folyamat nemzetközi gyakorlata

- ▶ Átalakító műtét javallatának felállítása igen nagy felelősséggel jár, így több országban bizottságokat hoztak létre e döntések meghozatalához
- ▶ Első ilyen bizottságot 1966-ban Baltimore-ban, a John Hopkins Kórházban alakították ki
 - ▶ Tagjai: operatőr, pszichiáter, pszichológus, endokrinológus, genetikus és szociális gondozó volt
- ▶ Létrejött a Harry Benjamin Internacional Gender Dysphoria Association mely később a **World Professional Association for Transgender Health (WPATH)** néven folytatta munkáját, többek között megfogalmazva a számos nemzetközi szakmai szervezet által követett iránymutatását a transzszexuális személyek kezeléséről(1978)

WPATH iránymutatása

- ▶ Szakmai protokoll alapján kidolgozott, de az adott személy egyéni testi és lelki adottságait, életkorát figyelembe vevő **kezelési terv kidolgozása**
- ▶ Kezelési tervet egy ezért felelős **szakember koordinálja**
- ▶ Különböző szakemberek egy **központ**ban, csapatot alkotva működjenek
 - ▶ **Szociális munkás:** nemváltoztatás folyamatáról részletes információk adása
 - ▶ **Pszichiáter/pszichológus:**
 - ▶ egyéb mentális állapotok kizárása (szkizofrénia, transzvesztitizmus, nem bináris nemi-identitás állapotok)
 - ▶ Folyamatos személyre adaptált és felépített egyéni pszichoterápiás kezelés a nemi átalakítás során
 - ▶ Új szexuális szerep gyakorlása, ehhez társuló lelki megterhelésekben való támogatás
 - ▶ Új nemi szerep szocializációs és tanulási lehetőségeinek biztosítása, fejlesztése

Kezelés folyamatának brit gyakorlata

- ▶ UK-ban a pszichiáternek kulcsszerepe van a kezelés folyamatában
- ▶ Folyamatot a házi orvos kezdeményezi, az állapot felmérését követően a beteget pszichiáterhez küldi, aki
 - ▶ Teljes körű anamnéziszfelvételt majd diagnózist ad
 - ▶ Felvilágosít a nemváltás folyamatáról, a sorstársakkal való kapcsolatfelvétel mikéntjéről, helyi önkéntes szervezetek lehetséges támogató szerepéről
 - ▶ Ezt követően tovább utalja a beteget nemiidentitás-klinikára
- ▶ UK-ban területi lefedettséget biztosító 6 klinika működik
 - ▶ Pszichiáter, pszichológus, sebész, endokrinológus, beszédterapeuta, szaknővér és tanácsadó alkot egy csapatot
 - ▶ Beteg élettörténeti levelet ír, legalább egy évig Valódi Élet Tapasztalatot kell folytatnia – ez alatt tanácsadás, beszédgyakorlatok, másodlagos nemi jellegek megváltoztatásában segítség, fizikai alapvizsgálatok ill. ezek függvényébe hormonterápia kezdése történik

Magyarországi gyakorlat

- ▶ **2000-es évek elejéig** az ETT Igazságügyi Bizottsága engedélyezte a nemi átalakítás folyamatát
 - ▶ Még iü-i pszichológus/pszichiáter vélemény volt szükséges
 - ▶ Belső nemi szervek, emlő eltávolítása: megyei kórházak megfelelő (nőgyógyászati, urológiai, sebészeti) osztályain
 - ▶ Külső nemi szervek átalakítása: SZOTE Urológiai Klinika ill. Fővárosi Önk. Szent István Kórház Plasztikai Sebészet Osztály
- ▶ **Jelenleg** nem létezik törvényi szabályozás a kezelési folyamat menetére
- ▶ Nincs kötelező protokoll, szakmai módszertani levél a betegek műtéti és hormonkezelés előtti kivizsgálására
- ▶ Koordinátor nélkül a beteg maga menedzseli a folyamatot, ő dönti el az egyes beavatkozások sorrendjét
- ▶ Névváltoztatás engedélyezése után elkezdheti a kezelési folyamatot, ált. többé nem látja pszichiáter/ pszichológus, nincs pszichológiai felkészítés, utógondozás

Finanszírozás

- ▶ Műtéti és hormonkezelés javallata között szerepel, hogy a komplex kezelés elmaradása esetén csaknem **ötszázszoros az öngyilkosságok aránya** az átlagpopulációhoz képest
- ▶ Átoperálás után is ugyan magasabb az arány, de **nagyságrendekkel csökken**
- ▶ Műtéti sorozat megszakadása esetén öngyilkosság aránya **növekszik**
- ▶ **Magyarországon** annak ellenére, hogy a transzszexualizmus hivatalos BNO-kóddal rendelkezik, a műtéti korrekciók nem támogatottak teljes körűen, ált. a TB a műtéti költségek 10%-át téríti
- ▶ A hormonszubsztitúció és az implantátumok 50%-os támogatással rendelhetők
- ▶ Csonkító műtétek OEP-finanszírozásra végezhetők, valamint a szakvélemények tb-támogatással is megszerezhetők

Transznemű mentális egészség

- ▶ **A mentális egészség** a WHO meghatározása szerint: „a jóllét olyan foka, amelyen az egyén megvalósítja képességeit, meg tud küzdeni az élet mindennapos nehézségeivel, eredménnyel, gyümölcsözően képes dolgozni, valamint hozzá tud járulni saját közösségéhez.”
- ▶ A nemi diszfória egy alapvető kényelmetlenségérzet és elégedetlenség a születéskori biológiai nemmel szemben, ami szorongást, depressziót, nyugtalanságot és más tüneteket okozhat.
- ▶ A biológiai nem és a pszichológiai nem összeférhetetlensége motiválja a testi és nemi önkifejezés terén létrejövő változtatásokat (hogyan prezentálja magát a külvilág felé) azért, hogy nagyobb összhang alakuljon ki a sajátnak érzett nemi identitással (azzal a nemmel, aminek magát érzi).

Gyerekkorban induló nemi diszfória

- ▶ 2 fő probléma nemi diszfóriával való felnövés esetén:
 - ▶ a testi összeférhetetlenség
 - ▶ a társadalmi helyzet
 - ▶ mindenki azt várja el az alanytól, hogy sztereotipikus fiúként/lányként éljen és viselkedjen, miközben ő önmagát belül valójában lánynak/fiúnak érzi.

Korai gyermekkor

- ▶ A gyerekek már korán **elsajátítják a megfelelő viselkedésmód** jeleit szüleiktől, és ezeket magukévá is teszik.
- ▶ Például férfiból nő transznemű egyének olyan visszajelzést kaphatnak szüleiktől, hogy a babázás lánytestvéreikkel vagy szomszédjaikkal nem elfogadható viselkedésmód – ehelyett durvább, „fiúsabb” játékokat és időtöltést vártak el tőlük.
- ▶ A gyermekek ebben az életkorban *ismerik fel, hogy önmaguk egy részét el kell rejteniük a külvilág előtt.*

A fiúk nem sírnak (rendező Kimberly Peirce)



A poros kisvárosba egy elbűvölő fiatalember érkezik. Brandon Teena igazi társasági ember. A helyi srácok hamar befogadják, a lányok bomlanak érte. Lana, a helyi szépség is beleszeret, családja is örömmel fogadja be az álomfiút. Ám amikor kiderül a szörnyű igazság Brandonról, a becsapott közösség bosszút áll és kegyetlenségük nem ismer határokat.

Pubertáskor

- ▶ Ez egy **kifejezetten nehéz életkor**:
 - ▶ mivel ekkor kezdődnek meg a lényeges testi változások,
 - ▶ ekkor fejlődnek ki a másodlagos nemi jellegek (mell, nemi szervvel kapcsolatos változások, menstruáció).
- ▶ Transznemű egyének visszajelzéseik alapján **gyakran undorodtak ezektől a változásoktól** („Utálok a szőrzetemet; a melleimet stb.) A legtöbb transznemű személy ebben az életkorban már tisztában van a problémájával, de képtelen saját helyzetén változtatni.
 - ▶ Változások az elmúlt évek során; egyes helyeken a transznemű fiatalság már jobban azonosulhat önmagával, főleg, ha támogató családdal rendelkezik, és bizonyos orvosi beavatkozások is elérhetőek számukra.
 - ▶ Bizonyos esetekben – gyógyszeres beavatkozással – késleltethetők a pubertáskori változások, amíg elég idős és érett nem lesz a serdülő, hogy maga döntsön a tranzícióról. Ezzel elkerülhető, hogy megtapasztalja a neméhez nem illő testtel történő pubertáskori fizikai változások traumáját.

Lány (rendező Lukas Dhont)



Lara 15 éves lány, aki fiútestbe született. Profi balerinának készül a nagy presztízsű belga táncakadémia növendékeként. A balett órákon a fizikai és lelki tréning minden táncosnak önmagában is nagy megterhelést jelent, Lara ráadásul közben nemi átalakító műtétére is készül. Lara számára a testi felnőtté válás egyszerre zajlik a fiú testből lány testbe átalakulással.

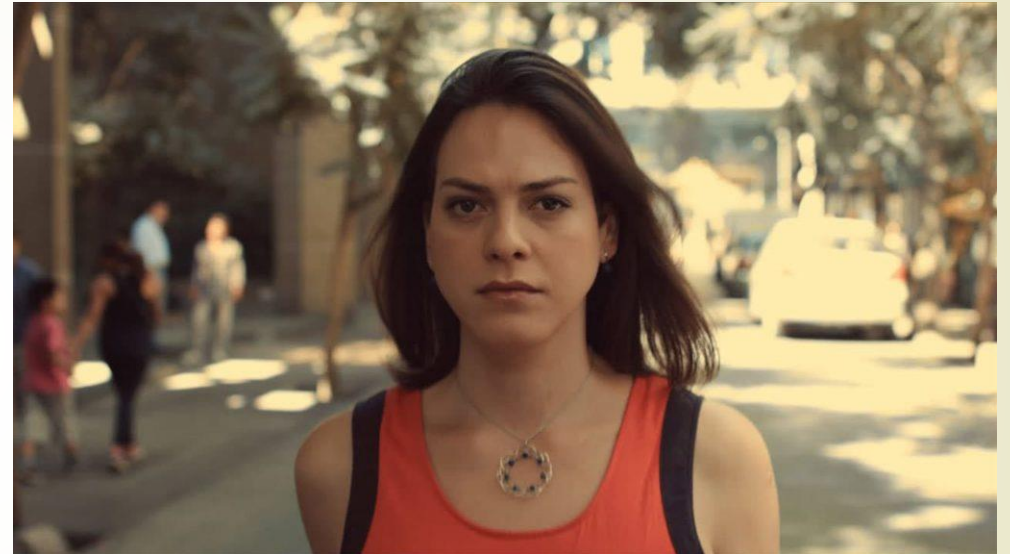
Korai felnőttkor

- ▶ Az érzelmi és anyagi függetlenség megteremtésével érdeemben foglalkozhatnak a transzneműség kérdésével és **megkezdhetik a tranzíciót**.
 - ▶ Azonban vannak akik ezt nem tehetik meg, családi és egyéb elkötelezettségek miatt, ill. az ezzel kapcsolatos információ és szolgáltatások elérhetetlenségéből fakadóan.

Kései felnőttkor:

- ▶ Néhány transznemű a tranzíciót életének későbbi szakaszára hagyja, de ez azzal a hátránnyal is járhat, hogy már **nem képes olyan hatékony végeredményt** produkálni, mint amelyet eredetileg szeretett volna.
 - ▶ Emellett megbánhatja azt is, hogy ilyen sokáig élt egy számára nem megfelelő nemi szerepben. A barátok és családtagok nehezebben értik meg, hogy mi történik, hiszen sokáig a születési nemének megfelelő szerepben ismerték őt.

Egy fantasztikus nő (rendező Sebastian Lelio)



Marina pincérnőként dolgozik és tehetséges énekesnő. Szerelmével, a 20 évvel idősebb Orlandoval a jövőt tervezik. Egyik éjjel, épp miután megünnepelték Marina születésnapját, Orlando rosszul lesz. Marina azonnal kórházba viszi, de a férfit már nem lehet megmenteni. Marina gyanakvó tekintetek keresztüzébe kerül. Orlando volt felesége megtiltja, hogy elmenjen a temetésre, fia pedig megfenyegeti, hogy kidobja a lakásból, ahol együtt éltek. Marina transzneműsége Orlando családjára szemében aberráció. Fájdalmas harcot kell vívnia - mint egész eddigi életében -, hogy önmaga maradhasson: erős, egyenes jellemű, fantasztikus nő.

Így is úgy is Laurence (rendező Xavier Dolan)



A 90-es években a tanárként dolgozó Laurence elárulja barátnőjének, Frednek, hogy igazából nőnek érzi magát, és akként is szeretne élni. Esélyeik és önmaguk ellenében szembeszállnak barátaik előítéleteivel, felrúgják családjaik tanácsát és felülemelkednek a társadalom fóbiáin. Tíz éven át próbálnak együtt élni ezzel az átmenettel, nem tudván, hogy a hősiesség a szerelmükbe is kerülhet.

Minden stádiumban fellépő tünetek

- ▶ A legtöbb transznemű ember élete során izolációra, rejtőzködéésre és titoktartásra kényszerül, ami **depresszióhoz és szorongáshoz** vezethet.
- ▶ A transznemű felnőttek sokkalta hajlamosabbak az **öngyilkossággal** kapcsolatos gondolatokra; a transz felnőttek 50%-a jelezte már, hogy fontolóra vette életének eldobását.
- ▶ Két út közül választhatnak a transznemű személyek a korai szakaszban:
 - ▶ vagy megpróbálják elnyomni a nemi identitásukkal kapcsolatos ellenérzéseket, és látszólag fiúként/lányként funkcionálni
 - ▶ vagy az alany képtelen rejtőzködni, és fiús lányként vagy lányos fiúként fejezi ki önmagát.
- ▶ Mindkét út rengeteg **problémát és veszélyt rejt az érzelmi fejlődésre** nézve.
 - ▶ A második eshetőség – az egyén gender-nonkonform megjelenése, sok esetben durva válaszokat vált ki a társadalomból.

Ónodi Adél - Transz modell, színésznő

„Ha megtudják hogy transz vagyok, nem hogy nőnek, embernek se néznek.”

„Akkor jutottam el arra a pontra, hogy az vagyok, aki lenni szerettem volna és nem tűröm, hogy emiatt bárki is bántson. Nem hagyhatom, hogy féljek, mert akkor a zaklatók elérnék a céljukat. „



Döntés - stressz

- **Döntést hozni** a tranzícióról, annak mértékéről vagy annak nem megtételéről bonyolult és nehéz elhatározás, rengeteg időt és támogatást igényel.
- A transznemű személy **félhet** attól, hogy családja (szülei, partnere, gyerekei, nagyszülei) és környezete (barátai, kollégái, diáktársai, hittársai) mennyire fogják elfogadni.
- **Szoronghat** és tarthat attól, hogy mennyire lesz meggyőző az új külseje férfiként vagy nőként.
- **Veszteség** a nemzőképességről való lemondás
- **Szorongást** okozhat a hormonkezelés szövődményei (pl. daganatok)
- **Szoronghat** attól, hogy a mindennapi életben „felismerik-e”, mint transznemű egyént.
- Az is előfordulhat, hogy nem kíván teljes tranzíciót, hanem ehelyett egy, az egyik klasszikus nemmel sem azonosítható vagy „**harmadik nemhez**” tartozó identitást alakít ki magának.

Tranzíció érzelmi és pszichés problémái

- ▶ Félelem attól, hogy tud-e majd magának partnert találni.
- ▶ A folyamat hatása a családi kapcsolatokra (szülőkkel, gyerekekkel, nagyszülőkkel más rokonokkal).
- ▶ A folyamat hatása a meglévő munkahelyi és baráti kapcsolatokra.
- ▶ Félelem attól, hogy – amennyiben transzneműként azonosítják – erőszakkal és előítéletekkel szembesül.
- ▶ A sebészeti beavatkozásokkal, a hormonkezeléssel, (MtF transzszexuálisok esetében) az arcszőrzet eltávolításával és hangszín-változásokkal kapcsolatos érzések.
- ▶ Frusztráció és csalódottság a személyes dokumentumokkal (vezetői engedély, útlevél, tulajdonjogi dokumentumok, diplomák) kapcsolatos dokumentumok lecserélésével vagy a magyarázkodással velük kapcsolatban.

A tranzíciót követő problémák

- ▶ Csalódottság, hogy a tranzíció nem oldott meg minden problémát.
- ▶ Elégedetlenség az új külsővel és megjelenéssel.
- ▶ Elégedetlenség a sebészeti beavatkozásokkal.
- ▶ Érzelmi problémák, amik nem kerültek korábban orvoslásra.
- ▶ Amikor valaki úgy dönt, nem lesz tranzíciója:
 - ▶ Nem mindenki tud vagy akar tranzíciós folyamatba belevágni. Ezeknek az egyéneknek meg kell tanulniuk, hogy hogyan viseljék el a nemi diszfóriából adódó nehézségeket. Néha segít, ha az alany lehetőséget kap arra, hogy periodikusan a másik nem ruháit viselje, olyanokkal érintkezzen, akik tisztában vannak helyzetével és megbeszélheti a helyzetét velük.
- ▶ Más, a transzneműséggel nem kapcsolatos mentális egészségügyi problémák:
 - ▶ Az, hogy valaki transznemű, nem jelenti azt, hogy életében nincsenek más egyéb problémák. Néhány ember számára nehéz lehet, hogy segítséget kérjen további problémák kezelésében, amikor a nemi diszfória az életét kitöltő legnagyobb aggodalom.

Differenciáldiagnosztika I.

➤ Homoszexualitás

➤ *Szexuális érés zavara*

- fiatal férfi homoszexuálisok élettörténetében szerepel női ruhákba átöltözés, női attitűdök kialakítása – serdülőkor, bizonytalan a nemi identitás és az orientáció is

➤ *Coming out krízis*

- 40 éves férfi, családost, erősen homofób környezet – női identitás vállalhatóbb, mint a homoszexualitás

➤ *Ego-dystoniás szexuális orientáció (homoszexualitás)*

- Identitás és az orientáció nem kérdéses de a társuló viselkedéses vagy pszichés zavar (szorongás, depresszió) miatt megváltoztatni szeretné és segítséget is keres



Differenciáldiagnosztika II.

▶ Transzvesztizmus

▶ *Fetisztikus transzvesztizmus*

- ▶ A szexuális preferencia (parafiliák) zavarai közé tartozik, a nemi izgalom felkeltése, az orgazmus elérése céljából öltözik át, ezt elérve sürgető késztetést érez a ruha levételére

▶ *Kettős szerepű transzvesztizmus*

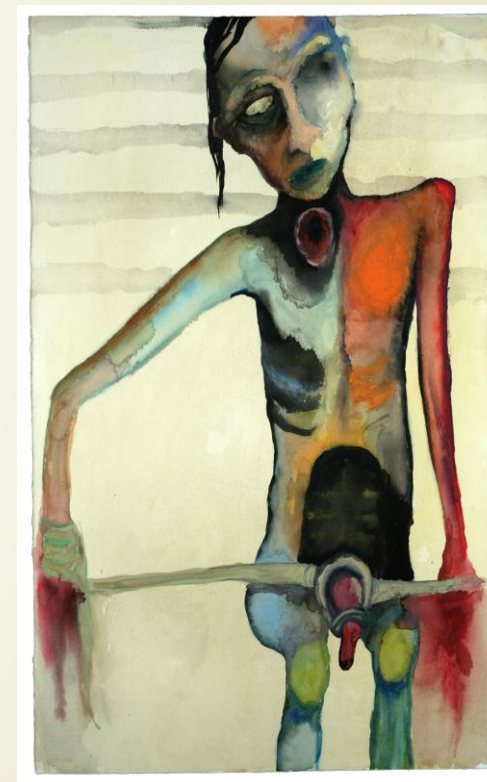
- ▶ Nemi identitás zavara közé tartozik, a ruhacserével átmenetileg az ellenkező nem tagja lehet, miközben biológiai nemét nem kívánja megváltoztatni és szexuális izgalom sem társul a ruhacseréhez



Differenciáldiagnosztika

A nemi identitás egyéb zavarai

- ▶ **Interszexuális állapotok** (androgen rezisztencia, congenitális adrenalis hyperplasia)
 - ▶ Szomatikus vizsgálatok alapvető fontossága - hermafrodita
- ▶ **Átmeneti stresszfüggő átöltözési viselkedés**
 - ▶ A másik nem ruháinak a felvétele utáni vágy és az ehhez tartozó kellemes élmény nem rendszeresen jelenlévő viselkedés, csak bizonyos helyzetekben, átmenetileg jelenik meg, kapcsolódhat stresszhelyzetekhez, ezzel segítve a helyzet oldódását. Sikeres üzletember otthon női ruhát húz.
- ▶ **Scoptic szindróma**
 - ▶ Kasztrációval való tartós foglalkozás az ellenkező nemi jellegek felvételének vágya nélkül



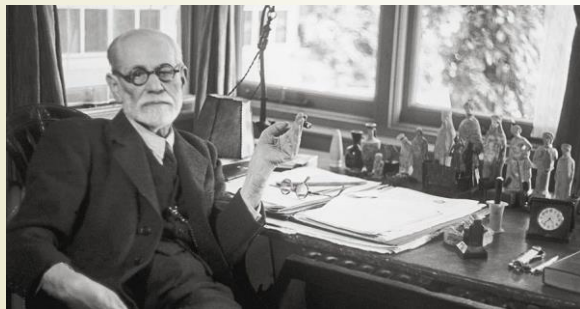
Differenciáldiagnosztika

Szkizofrénia

- ▶ **Komorbiditásra** vonatkozó adatok ellentmondásosak
 - ▶ Egyes szerzők kizárják a transzszexualizmus diagnózisát pszichózisban szenvedő betegeknél.
 - ▶ Mások ezt az együtt járást nagyon ritkának feltételezik 1/1000000
 - ▶ Legújabb kutatások mindkét betegség kialakulásában szerepet játszó olyan közös tényezőket tártak fel, mely sokkal nagyobb komorbiditás lehetőségét veti fel, mint ahogy azt eddig statisztikailag igazolni sikerült.
 - ▶ Klinikai adatok szerint transzszexuális személyek között a szkizofrénia előfordulása szignifikánsan nagyobb az átlagpopulációval összevetve. Szkizoid személyiségjegyek is gyakoribbak.
- ▶ Szkizofrén betegek 20% tapasztal valamilyen szexuális tartalmú **téveszmét vagy érzéksalódást** betegségének során – ezek egy része a másik nemhez való tartozás meggyőződése
 - ▶ Szkizofréniaiban a nemváltoztatásra vonatkozó egyértelműen diagnosztizálható téveszmék mellett finomabb eltéréseket is leírtak (MMPI, Rorschach teszt eredmények) pl. anatómiai jellemzők torzulása, testrészekkel való elégedetlenség, ffi/női tulajdonságok elmosódása

Deluzív transzszexualizmus

Történelmi előzmények



- ▶ Richard von **Krafft-Ebing** "**metamorfózis paranoica sexis**" -ként már több mint száz éve dokumentálta skizofréniában.
- ▶ „**Schreber-eset**” **Freud** bemutatásában. Schreber önéletrajzi írásában olyan bizzar téveszmékről számol be, amelyekben azt hitte, hogy nővé válik, ezek egyben részét képezték világmegváltó missziójának.
- ▶ Számos esetben leírtak olyan szkizofréniás betegeket, akiknek látszólag a nemi identitással kapcsolatos hiedelmeik voltak, ahol egyes esetekben az antipszichotikus kezelés után a nemi diszfóriának gyengülése vagy felbomlása történt, míg másokban a skizofréniás tünetek megszűntek, de a GID fennmaradt.
 - ▶ Megjegyzendő, hogy a kutatók egy része a két diagnózist kölcsönösen kizárja, ami a skizofréniában a nemi alapú pszichopatológia alul becsléséhez vezethet.

Esetbemutató I.

- ▶ Ida 38 éves, pszichiátrián korábban még nem állt kezelés alatt
- ▶ Krupieként dolgozik (korábban évekig egy hajón), férjezett
- ▶ Alkalmanként THC-t használ
- ▶ Tünetei:
 - ▶ Kb. felvétele előtt egy hónappal kezdődtek manifeszt – döntően - paranoid tünetei
 - ▶ Téveseszméi: zsidó genealógia, nem változás (hermafroditának érzi magát)
 - ▶ Percepciózavarok: vizuális és olfaktorikus hallucinációk (CT, EEG negatív)
 - ▶ Magatartás: partvisből lándzsát készített a szellemek ellen



Differenciáldiagnosztika

Borderline személyiségzavar



► Komorbiditás

- 2014-ben publikált* kutatásban a résztvevő nemi identitás zavarral diagnosztizált személyek körében a személyiségzavarok gyakoriságát 81,4% volt.
- A leggyakoribb személyiségzavar a narcisztikus személyiségzavar volt (57,1%), míg a legkevésbé a borderline személyiségzavar volt jellemző.

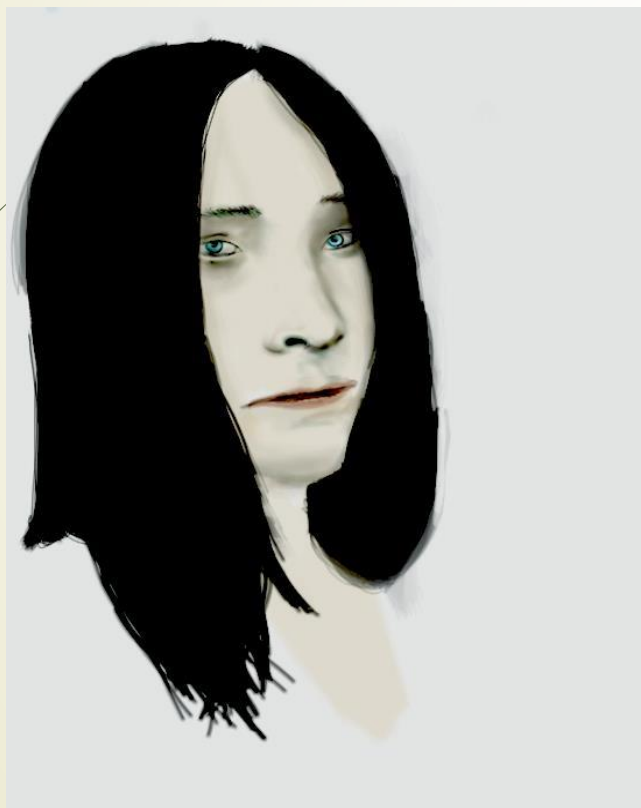
*Med J Islam Repub Iran. 2014 Sep 10;28:90. eCollection 2014. The frequency of personality disorders in patients with gender identity disorder. Meybodi AM(1), Hajebi A(2), Jolfaei AG(3). Author information: (1)1. Assistant Professor of Psychiatry, Shahid- Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

J.F Murray elmélete

- ▶ J.F.Murray* ugyanakkor úgy gondolja, hogy a **nemi identitás zavar csak egy alcsoportja** a szélesebb körű diagnosztikai kategóriát képviselő borderline személyiségzavarnak.
- ▶ Vizsgálata szerint a transzszexuálisok olyan karakterstruktúrával jellemezhetők, mely összhangban van **Kernberg borderline személyiség szerveződési** kritériumával
 - ▶ Agresszivitás szintje magasabb
 - ▶ Tárgykapcsolatok alacsonyabb szintje
 - ▶ Realitástesztelés alacsonyabb színvonal
- ▶ *J. Press. Assess. 1985 Oct;49(5):454-66. Borderline manifestations in the Rorschachs of male transsexuals. J.F. Murray

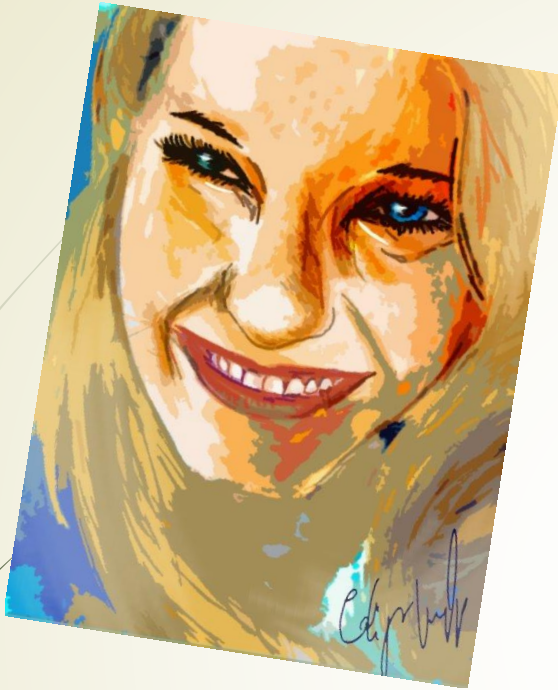
Esetbemutató II.

Találkozás



- Shine 18 éves fiatal lány
- Önmagát transzszexuálisnak tartja
- Nem-átalakító műtétet szeretne
- Ehhez pszichiátriai szakvéleményre van szüksége

Élettörténeti adatok



- ▶ Szülei házassága súlyos konfliktusokkal terhelt
- ▶ Egyetlen gyermek
- ▶ Konvencionális szülői attitűdök felcserélődése
- ▶ 5 éves, mikor szülei elválnak
- ▶ 7 évesen nála idősebb (egyetlen) barátnője szexuálisan bántalmazza
- ▶ Édesapja új családot alapít, két lány féltestvére születik
- ▶ Első szexuális kapcsolata 15 évesen, súlyos borderline patológiát mutató fiúval
- ▶ 17 évesen kezdi nem-átalakító műtétét szervezni

Pszichodiagnosztika



- ▶ MMPI, Rorschach próba, 2-profilos Szondi teszt
 - ▶ Igen jó kognitív képességek
 - ▶ Emocionális fejlődés jelentős elmaradása (dependencia, oralitás)
 - ▶ Személyiségfejlődés borderline szintje
 - ▶ Elhárítások: hasítás, projekció, acting out, racionalizáció
 - ▶ Nárcisztikus tudattartalmak, egocentrikus viselkedés
 - ▶ Szubjektívitás, színes, de agresszív tartalmakkal telített fantázia
 - ▶ Alacsony frusztrációtűrés
 - ▶ Agressziókezelési zavar, öndestruktív veszélyeztetettség
 - ▶ „polimorf-perverz” ösztönkésztetések

Pszichodinamika

- ▶ Érzelmi elhanyagolás
 - ▶ Szexuális bántalmazás
- ↓
- ▶ Azonosulási zavar
- ↓
- ▶ Nőiség elutasítása
 - ▶ Mell, menstruáció

Pszichodinamikai elemzés felveti, hogy nem a biológiai nem elfogadásával van a gond, hanem a társadalmi nem elutasítása áll a tünetek mögött





Ráknő – megkapaszkodás,
identitáskeresés

Agresszió



túl ártalmatlan



túl mesterséges



túl gyönyörű



Önarcképek





Köszönöm a figyelmet!

Irodalom

- J. Press. Assess. 1985 Oct;49(5):454-66. **Borderline manifestations in the Rorschachs of male transsexuals.** J.F. Murray
- Nervenarzt. 1997 Nov;68(11):870-7. **Transsexualism. Current status of research and clinical practice.** Sigusch V.
- J Psychosom Res. 1999 Apr;46(4):315-33. **Transsexualism: a review of etiology, diagnosis and treatment.** Cohen-Kettenis PT, Gooren LJ.
- Journal of Psychology & Human Sexuality Volume 1, 1988 - Issue 1 **The Skoptic Syndrome: Castration and Genital Self-Mutilation as an Example of. Sexual Body-Image Pathology.** John Money, PhD
- Med J Islam Repub Iran. 2014 Sep 10;28:90. eCollection 2014. **The frequency of personality disorders in patients with gender identity disorder.** Meybodi AM(1), Hajebi A(2), Jolfaei AG(3). Author information: (1)1. Assistant Professor of Psychiatry, Shahid- Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.
- Orvosi Hetilap 165.évf.30.sz. 1214-1220. **A nemi dysphoria jogi vonatkozásai és kezelés folyamata magyarországon.**K. Kórácz